

Per Evenäs
Kvalitetsstrateg
per.evenas@trelleborg.se

Kommunstyrelsen

Införande av valfrihetssystem för särskilt boende enligt lagen om valfrihetssystem (LOV)

Sammanfattning

Lagen om valfrihetssystem (LOV-reformen) trädde i kraft den 1 januari 2009. Valfrihetssystemet används numera i ett flertal kommuner och inom olika offentliga verksamheter. Den 26 mars 2020 beslutade socialnämnden att föreslå kommunfullmäktige att införa LOV samt uppdra till socialnämnden att ta fram ett förfrågningsunderlag. På uppdrag av kommunstyrelsen genomfördes även en extern utredning för att belysa förutsättningarna. Av utredningen framkom att det fanns förutsättningar att införa LOV men att ytterligare analys och utredning behövde göras. Den kompletterande utredningen gjorde en liknande bedömning av förutsättningarna. Den 14 juni 2023 beslutade socialnämnden åter att föreslå kommunfullmäktige besluta att införa valfrihetssystem för särskilt boende, samt uppdra till nämnden att ta fram förfrågningsunderlag.

Kommunfullmäktige beslutade vid sammanträdet i september 2023, § 18, att minoritetsåterremittera nämnda ärende för att komplettera beslutsunderlaget med ekonomiska kalkyler för att undersöka eventuella merkostnader för införande och eventuella vinster/förluster för såväl kommunen som brukarna. Samt att det görs en konsekvens- och en behovsanalys beträffande ett införande av LOV.

Den samlade bedömningen av socialförvaltningens analys är att det inte skulle föreligga några ökade kostnader för hyresgäster/brukare i samband med ett införande av LOV. För kommunen *eller* en privat utförare skulle inte heller ersättningsnivån se olika ut baserat på dagens kostnader för särskilda boenden och antalet hyresgäster. Det skulle finnas behov av ett generellt informationsmaterial om LOV vid ett införande, likaså en effektivisering av en ökad tid för ärendehandläggning. En utökning av antalet platser för särskilt boende i kommunen som en konsekvens av en ökad andel äldre förväntas inom en femårsperiod. Kommunens investeringskostnader antas kunna minska *om* det finns privata initiativ avseende investeringar. Privata såväl som kommunala utförare erhåller samma ersättning för omvårdnad. De privata utförarna kompenseras dock för administrativa stödfunktioner såsom HR, ekonomi och ledning samt kompensation för momspålägg. Slutligen skulle ett införande av LOV-reformen troligtvis öka behovet av marknadsföring och kommunikation av de olika boende- och driftformerna som en konsekvens av en ökad konkurrens.

En fördjupning av konsekvensanalysen och bedömningen finns nedan under rubriken *Ärendet*.

Beslutsunderlag

Kommunledningsförvaltningens tjänsteskrivelse, Införande av valfrihetssystem för särskilt boende enligt lagen om valfrihetssystem (LOV), KS 2023/380, 2023-10-24

Kommunledningsförvaltningens tjänsteskrivelse, Införande av valfrihetssystem för särskilt boende enligt lagen om valfrihetssystem (LOV), KS 2023/380, 2023-08-09

Protokollsutdrag socialnämnden 2023-06-14, § 97

Socialförvaltningens tjänsteskrivelse, Införande av LOV i särskilt boende, SN 2023/217, 2023-05-16

Socialförvaltningens utredning, Införande av LOV i särskilt boende inom äldreården, 2023

Protokollsutdrag socialnämnden 2020-03-26, § 43

Kommunledningsförvaltningens förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslås besluta att föreslå kommunfullmäktige besluta

att valfrihetssystem ska införas inom verksamheten särskilt boende, enligt lagen om valfrihetssystem (LOV)

att ge socialnämnden i uppdrag att ta fram ett förfrågningsunderlag för utannonsering av möjligheten för privata aktörer att inkomma med anbud för drift av särskilt boende inom ramen för LOV.

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Socialnämnden

Ärendet

Lagen om valfrihetssystem (2008:962), även kallad LOV-reformen, trädde kraft den 1 januari 2009. Valfrihetssystem används sedan dess i ett flertal kommuner och inom olika offentliga verksamheter.

Vid sammanträde den 26 mars 2020, § 43, beslutade socialnämnden föreslå kommunfullmäktige att införa valfrihetssystem för särskilt boende enligt LOV samt uppdra till socialnämnden att ta fram ett förfrågningsunderlag. På uppdrag av kommunstyrelsen genomfördes därefter en utredning av en extern konsult i syfte att belysa förutsättningarna för ett sådant införande i Trelleborgs kommun. Av utredningsunderlaget framkom att det finns förutsättningar att införa valfrihetssystem, men att ytterligare analyser och utredningar behöver göras innan ett införande kan ske.

En kompletterande utredning, som har gjorts av Socialförvaltningen i Trelleborgs kommun, delar slutsatsen i den tidigare utredningen och bedömer att det finns förutsättningar att införa valfrihetssystem för särskilt boende i kommunen.

Vid sammanträde den 14 juni 2023, § 97, beslutade socialnämnden åter, med hänvisning till nämndens beslut den 26 mars 2020, att föreslå kommunfullmäktige besluta att införa valfrihetssystem för särskilt boende enligt LOV, samt uppdra till socialnämnden att ta fram förfrågningsunderlag.

Kommunfullmäktige beslutade vid sammanträdet i september 2023, § 18, att minoritetsåterremittera nämnda ärende för att komplettera beslutsunderlaget med ekonomiska kalkyler för att undersöka eventuella merkostnader för införande och eventuella vinster och förluster för såväl kommunen som de boende. Samt att det görs en behovs- och konsekvensanalys beträffande ett införande av LOV.

Kompletterande ekonomisk bedömning, behovs- och konsekvensanalys

Brukarperspektiv

I Trelleborgs kommuns nuvarande driftform för särskilt boende ska inte hyresgästens/brukarens hyra överstiga vad som följer av en bruksvärdesbedömning samt vad som framgår i pensionsmyndighetens godkännande av högsta hyra för särskilt bostadsbidrag. Samma regelverk skulle gälla vid införande av LOV vilket således innebär att hyresnivån är oberoende av driftsform, det vill säga i princip *kostnadsneutral*.

Hyresgästens avgift för omvårdnad, kost och förbrukningsartiklar skulle debiteras enligt fastställd kommunal taxa oberoende av driftsform.

Kommunperspektiv

För LOV utgår samma ersättning för såväl privata som för kommunala utförare. Den framräknade ersättningsnivån är baserad på budgetramen för verksamheten avseende särskilda boenden 2023. Detta innebär att det inte skulle innebära en kostnadsökning för kommunen om utgångspunkten är ett oförändrat antal platser och hyresgäster.

Oavsett driftsform – kommunal, LOV, LOU eller intraprenad – innebär en volymökning, det vill säga ett ökat antal platser, en ökad kostnad för kommunen. I

driftsformen för LOV är det ett faktiskt behov som styr kostnadsutvecklingen då utförarna endast erhåller ersättning för de platser som är belagda. I nuvarande budgetmodell erhåller utförarna ett fast anslag, det vill säga lika mycket ersättning oberoende av om platsen är belagd eller ej.

Initialt finns det ett behov av att ta fram och sammanställa informationsmaterial kring utförarna. Detta bedöms dock kunna hanteras inom nuvarande budgetram. Konkurrensverket gör bedömningen att handläggningstiden för varje ärende tar 20–40 min längre tid vid ett införande av LOV. Genom att effektivisera processen samt ta fram en rutin för informationshantering kring alternativen bedöms denna tid kunna minimeras och inte medföra en kostnadsökning. Tanken är att biståndet hanteras av biståndshandläggare men att hjälpen att välja boende hanteras av annan verksamhetsanknuten profession.

Eftersom antalet invånare i Trelleborgs kommun ökar och fortsatt kommer att öka enligt prognoserna är bedömningen att ett behov av nya platser kommer att uppstå runt årsskiftet 2027/2028. I detta tidsperspektiv med ett ökat antal äldre innebär ett införande av LOV eventuellt ett minskat investeringsbehov för kommunen. Detta då LOV-utföraren själv finansierar projekterings- och investeringskostnader. Antagandet bygger på att det finns intressenter för att driva verksamhet enligt LOV.

Utförarperspektiv

Utförare enligt LOV – kommunal eller privat drift – erhåller samma ersättning för omvårdnad. De privata utförarna kompenseras dessutom för administrativa stödfunktioner såsom HR, ekonomi och ledning, samt kompensation för momspålägg. För de kommunala utförarna hanteras dessa poster inom den centrala organisationen.

För att attrahera presumtiva hyresgäster krävs en profilering och kommunikation av respektive verksamhet. Inom den kommunala driften är detta ett nytt utvecklingsområde vilket inte behövts tidigare. Det krävs ett större mått av anpassningsförmåga hos de olika verksamhetsutförarna inom särskild boende efter ett införande av LOV.

Vid en minskad beläggning krymper intäkterna och vid en höjd beläggning ökar intäkterna. Detta innebär ett större krav och nya sätt att resonera och agera på omställning och effektivitet i verksamheten. I nuvarande modell påverkas inte ersättningen då beläggningen förändras, vilket kan medföra en till viss del statisk och förvaltande verksamhet.

Sammanfattning

Ett införande av LOV-systemet är över tid kostnadsneutralt men ställer större krav på verksamheternas förändrings- och omställningsförmåga då de ekonomiska förutsättningarna är tydligt kopplade till beläggningen av antalet platser. Detta skulle på sikt dock kunna leda till en ökad anpassningsgrad, flexibilitet och effektivitet vilket skulle kunna bidra till en bättre ekonomi och kvalitet.